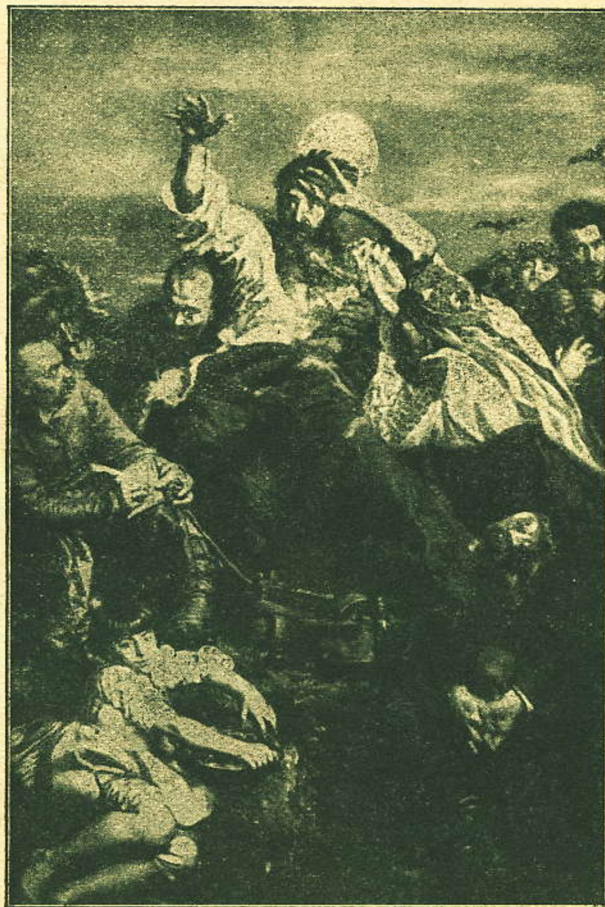
Taksa plaćena u gotovu Cijena 4 Din

OBITELJ

WERNYHORA PROROČE PROPAST POLJSKE
Naslikao J. Matejko

BROJ 35|36 25. RUJNA GOD. 1939

O B I T E L J

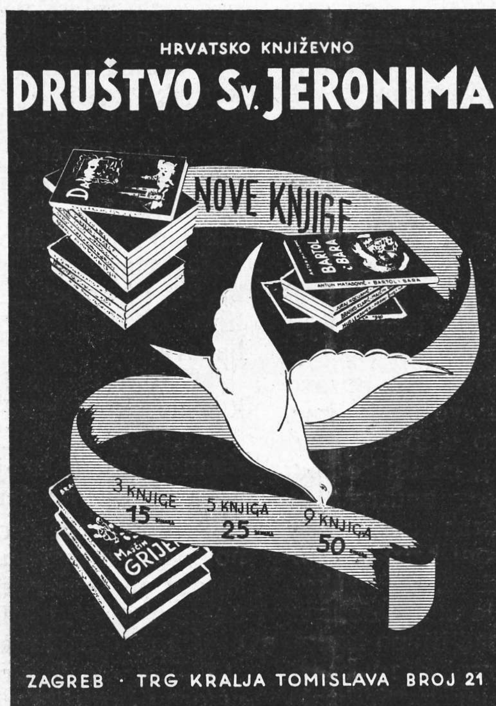
ILUSTROVANI ČASOPIS ZA HRVATSKU PORODICU

GODINA XI. U ZAGREBU 25. RUJNA 1939. BROJ 35/36

Dolaze nam drage knjige

Napisao Dr Josip Andrić

Jesen nam ih nosi svake godine. Jesen, koja je evo pri kraju rujna posegla za granama stabalja te svlači svježe zelenilo i preoblači ih u sumorno smeđe ruho, koje će jesenski vjetrovi stresti i ostaviti puku golotinju grana i stabala, voćnjaka i šuma. I što dalje bude sezala vlast jeseni, to će nas više potiskivati u naše kuće. A onda će nam tu ruke posegnuti za dragim knjigama, koje su nam došle svojim blagom ispuniti puste, sumorne, šutljive dane jeseni i zime.

Došlo nam ih je devet u kolu. Kad ih pred sobom poslažemo po stolu, oči nam pune milja pasu po njihovoj lijepoj, svetački opremljenoj vanjštini. Kao da se svaka poput djevojke, kad nedjeljom ide u crkvu, obukla u svoju najljepšu haljinu. I gledajući ih čini se, kao da će ti se sad-nä svaka lijepo djevojački nasmiješiti i progovoriti zamamnim glasom:

»Evo, uzmi me, pa da ti uz mene budu poljepšani dani tmurnog života!«

I uzmeš prvo »D a n i c u«, koja te zadahne rodoljubnim miljem i razastre preda te mnogo ljepota, zagrabljenih iz prošlosti i sadašnjosti. Pa ti govori:

»Pričat ću ti, pjevat ću ti, razonodit ću te i povest ću te stazama novog znanja, novih otkrića, samo me primi i ne puštaj od sebe!«

A za njom se natiskuje već druga:

»M a j č i n i m g r i j e h o m me nazvaše. Ali nema u meni grijeha, nego sam sušta dobrota i ljepota. Slatko će ti biti ono, što ti nosim, slatko kao najslađe voće ove jeseni...«

Treća je ozbiljna pa ozbiljno i progovara:

»P r a v n i ž i v o t n a s e l u mene već dugo čeka. Evo me, napokon sam došla!«

Četvrta, brbljavica, prekida je:

»A što ću ti ja pričati o ljubavi B a r t o l a i B a r e, tim ću te više nego ijedna od mojih drugarica razdragati...«

Peta se postavlja u svečanu pozu te patetičkim glasom progovara:

»Ako si ikada posumnjao u to, da li je bila H r v a t s k a u v i j e k k a t o l i č k a, evo čuj, što ću ti ja reći...«

Šesta joj uleti u riječ:

»N e v e n i su pod dahom mojih pjesama procvali. Daj, da procvatu i u tvom srcu!«

Sedma polaže kitu cvijeća pred tebe i veli:

»C v i j e ć e i u k r a s n o b i l j e neka ukrasi dom tvoj! Radi toga ti dolazim.«

Osma pokazuje u daljinu govoreći:

»P o v i j e s t s v i j e t a otkrivam iz dalekih davnina i daljina i stavljam je pred tebe, da ti bude učiteljica života.«

A deveta sklapa ruke na molitvu:

»D a n i s p a s e n j a neka nas, Gospode, privedu bliže k Tebi i Tvome milosrđu, koje nam je danas više nego ikada potrebno...«

Dan je sv. Jeronima. Došle su ti drage knjige. Okupile su te svojom ljepotom i svojom jedrinom. Razdragale su te i razvedrile u ove tmurne dane i donijele mnogo melema našoj zabrinutosti i tuzi. Uzmi ih i ne ostavljaj ih!

* Nove jeronimske knjige jesu: 1. Danica, kalendar za 1940., 2. Branko Klarić »Majčin grijeh«, pripovijesti, 3. Dr Mijo Lehpamer »Pravni život na selu«, 4. Antun Matasović »Bartol i Bara«, roman, 5. Juraj Kocijanić »Hrvatska uvijek katolička«, 6. Dr Ivan Šarić »Neveni«, 7. Stjepan Gotvald »Cvijeće«, 8. Marko Vunić »Povijest svijeta«, 9. Dragutin Kukalj »Dani spasenja«. Ukupno stoje 50 dinara.

Brzina

Napisao Ivo Balentović

»Eto, to je brzina!« reče djed Pava.

Upravo je odlazio vlak i za njim se vijao barjak dima.

Na cesti je debela prašina, a pored ceste s lijeve strane red golemih dudova, a s desne se otegnula kao zmija vijugava željeznička pruga. Pred nekoliko desetljeća prvi put je tom prugom prošištala kao bijesna kobila čađava lokomotiva. Bio je onda lijep dan, nasmijan kao ovaj danas proljetni. Svake se pojedinosti djed dobro sjeća, listali su ovi dudovi, onda nešto tanji u trupu, slavila se svečanost i cijelo je selo izašlo, da vidi to čudo još nikad neviđeno. Bila je to slava, slavilo se otvorenje pruge, a zašto se je zapravo slavilo? Dotada se putovalo samo kolima, do grada je bilo trideset kilometara, gospoda su morala da se truskaju tri četiri sata, a sad — pitanje je riješeno, jer će taj put to crno čudo prijeći za cigli jedan sat.

Sjedi djed Pava u kolima. Pred njim stara kljusad, mršavi konjičci, izgladnjeli i izmučeni svakidašnjim radom. U kolima djed otpuhuje guste dimove i motri kas konjski, miluje staračkim okom zelenilo dudova lišća, a misao mu se vrti sve o jednom.

Na predašnji, glasno izrečeni zaključak nadovezuje on pitanje, koje opet izgovara glasno mrmljajući:

»A čemu ta brzina? Ko bi mi to znao reći? Radi toga, da se uštedi vrijeme? Čemu štedjeti vrijeme, kad čovjek živi, diše, jede, spava, ili sjedio na jednom mjestu, ili jurio i opet sjedeći najbržom željeznicom.«

Djed Pava je išao često u grad, evo upravo kao i danas, ali uvijek samo u svojim kolima. Ni zašto na svijetu ne bi on sjeo u to crno čudo, što stiže u grad za jedan sat, ne toliko radi kakvog straha, koliko radi nekog unutrašnjeg protesta, što se ljudima sviđa brzina.

»E da,« mislio djed uporno, »oni brzo idu, pa zato brzo i svršavaju. Ne pamti se, da je ikad umiralo toliko mladosti, koliko je umire danas.«

Šucne djed konje bičem. Kljusad lijeno kaska, mršava, bijedna: cijele zime hrani djed konje slamom, ponestalo mu sijena, jer ga je malo spremio. Sušna bila i slaba minula godina, jedva je za sebe spremio nešto pšenice za kruh svakidašnji.

Drndaju kola, sunce visoko na nebu, primiče se podne, a djed se sjeća, kako je i pred dvadeset i pred trideset godina jezdio ovim drumom, a pred njim bijesni vranci, ne možeš ih zaustaviti. Kakva željeznica, kakve priče, brate moj.

Jednom se djed utrkivao na ovome drumu, pa obišao dvadeset kola, ostavio ih daleko za sobom i ušao u grad kao vjetrom nošen.

Danas je star, slab, nijesu za njega ni mlađi konji, a i nema ih, jedva uzdržava ovu kljusad. Oskudan je život nastao i gorak je svaki zalogaj hljeba, što ga pojede kršteno čeljade. Nije tako kao prije. I život se mnogo izmjenio.

»Eto to,« poluglasno mrmlja djed Pava. »Ovi automobili, gdje je to nekad bilo. Kad je pred desetak godina prvi automobil zalutao u njihovo selo, istrčali svi da vide to novo čudo. I kasnije se dugo još otvarali prozori i na njih se pomaljale radoznale oči. A za aeroplan nije se ni znalo. To jest, znalo se, da su u ratu vodile u zraku borbu i neke grdne ptičurine, a u njima ljudi. Pa i danas se često čuje zujanje negdje među oblacima, ali selo ne može pravo da shvati, kako je moglo doći do tog ostvarenja, o kome se nekad samo naklapalo.

I djed je doživio u snu nekad, da je poletio iznad seoskih jablanova, ali to, to je bio san, a u snu je zbilja sve moguće. Ali da bi on mogao sjesti u takvu jednu ptičurinu, sjesti kao evo u ova drndava kola, to nije djed mogao da shvati. Nikako si to nije mogao na čisto objasniti.

U tome razmišljanju obasjalo djeda žarko sunce, došli oblaci, sunce se počelo spuštati, a onda ga oblaci potpuno prekrili i počela škrapati sitna kiša. Konji su usporili hod, cesta je bila veoma trošna, a put dalek za umorne, stare konjske kosti.

Pušio djed i otpljuckivao, smješkao se kiseljkasto pri pomisli, kako će i opet na pijaci morati da proda za nisku cijenu ovu vreću dvije krompira, što ga je od svojih usta otkinuo. Zamišljao djed, kako se cjenka s kakvom ženom kojeg činovnika, koja — ne poznavajući ili ne htijući razumjeti seljačkog truda i muke i znoja, hoće da joj se, tako reći, krumpir proda za badava.

»Evo ti toliko i toliko, ako hoćeš!« veli ta, kao da čuje djed Pava.

»E, ne dam,« veli prkosno on, »otkle ti gospoja da meni cijenu krojiš, a to je moja muka teška i krvava? Baš ne dam, pa makar i ne prodao!«

Tvrdoglavost svoju djed je poznavao a i svi poznanici njegovi u selu. Sa te tvrdoglavosti više put je teže nastradao u životu, a više puta ona mu je i koristila. Nije djedu bilo prvi puta, da iznosi štošta na gradsku pijacu, ali je i često bilo, da je došao kući ne prodavši ništa, umoran i ozlojeđen na cijeli život.

Mislio djed, kako bi se to isto i danas moglo dogoditi, a baš u to projurio automobil, zavio kola njegova u čitav oblak prašine, a svojim se sjajem, u kojem su titrali odrazi, nasmijao djedu i njegovim konjima. Baš se nasmijao, tako se drsko izcerio upravo kao da dovikuje:

»Baš ste slavni, vi što gmižete poput crva!«

Progunđao djed nešto kao prijetnju, u ljutini progutao pljuvačku, sunce u taj čas opet sijevnulo, pa se i ono kao podrugljivo nasmiješilo i dobacuje mu:

»E, jesi li vidio, što je brzina? Treba da joj kapu skineš, djede!«

Ljutnu se djed i na sunce i uzrijano istresa lulu. Gleda: automobil se već nije vidio, daleko

je on već odmaknuo. Zbilja, brzina je brzina, treba ipak priznati.

Skoro pokolebao se djed u svome uvjerenju, da je žurba ludost i da je polako ići isto, što i dugo živjeti, kad se iza jednog zavijutka, pokaza sjajni auto kako tužno, kao neki bogalj stoji na cesti i očekuje... koga očekuje to prokletstvo, ta glupa ljudska izmišljotina? Zar njega, djeda?

»Vidi, zakon mu njegov, baš kao da mene čeka.«

I nije onaj sjaj više nasmijan i ne ceri se drsko. Gle, sad je šutljiv kao zaplakano oko i moli: »Smiluj mi se, djede, vidiš, slomio sam nogu.«

»Oho, prokleto drečalo i čegrtalo!« misli djed. »Ded me zamoli za oproštenje!«

Sjajni auto sklopljenim rukama padne pred njega na koljena:

»Oprosti mi, djede, oprosti!«

Ne! To je samo mašta djedova. Ali zato k njemu prilazi čovjek gospodskog izgleda i odjeće i ponizno veli:

»Do grada je još deset kilometara. Da mi odvučeš tamo ova moja kola? Kvar mi nastao u motoru, ne mogu s mjesta.«

Zahvalno djed baca oko čas na svoju bijednu kljusad, čas na tu sjajnu nalickanu mrcinu, što je dobila grčeve u stomaku i nogama, pa ne može s mjesta. Djed se drsko sad smijuiji i s dostojanstvenošću nekom reče:

»Mogu, gospodine, a šta mi plaćaš?«

»Pa...« mucao ovaj, »ako ti je pravo dvadeset dinara...«

»Dobro,« reče djed. »Primam.«

Prikvačivši auto za kola djed krenu i polagano tako stigoše u grad.

Djed ponosan sjedi na kolima, veseo, što se to dogodilo, baš njemu na radost i korist. A nije mu ni do zarade, koliko do zadovoljstva, koje osjeća u sebi. Eto on imao pravo.

Na cilju stadoše, gospodin pokunjeno nekako pruži djedu deset dinara, na što ovaj odmah skoči.

»To nije pogodba, gospodine.«

»Šuti, stari, gdje je ugovor?« reče gospodin strogo.« Dosta ti je i deset. Drndao si me tu pola dana s tom tvojom kljusadi...«

Uvrijediše riječi još više djeda.

»Kljusad, je li, he? A tvoje kljuse krepalo, pa ni makac. Moja se kljusad miče polagano, ali sigurno.«

I pođe ne progovorivši više ni riječi, niti se osvrne.

»Neka ti je!« reče pri pomisli, da je prevaren. »Gospodska riječ ionako ne vrijedi ni šupljega boba! Glavno je ipak, da su čvršća moja kljusad od tvoga kljuseta, moj lijepi, mudri gospodine. Božji zakoni se nikad ne gaze!«

Dva pisca prorekla sadašnji rat

U doba, dok je Poljska bila u najboljim vezama s Njemačkom sklopivši s njom g. 1933. ugovor o nenapadanju na 10 godina, čudom se čudio svatko, komu je u ruku dopala knjiga, koju je baš u to vrijeme napisao i izdao njemački časnik Hermann Hesse pod naslovom »Partenau«. To je roman, u kojem je pisac opisao, kako će Njemačka zaratovati na Poljsku i Čeho-Slovačku. Taj je rat točno opisan, te se na vrlo napet način prikazuje, kako će Njemačka s jedne strane a boljševička Rusija s druge strane zaposjesti Poljsku i Čeho-Slovačku. Zatim taj roman priča, kako njemačka vlada iza okupacije Čeho-Slovačke prisilno doportira češki narod u Sibir. Nema sumnje, da je taj roman njemačkog pisca presmion, ali je zanimljiv, jer je glede Poljske točno predviđao, što se eto ovih dana i dogodilo.

No nije taj njemački pisac bio jedini, koji je točno unaprijed prorekao sadašnji rat. I engleski pisac Wells je napisao roman »Razvoj budućnosti« (»Shape of things to come«), u kojem je prikazao, kako će godine 1940. buknuti nov svjetski rat na poljskoj granici navalom Njemačke na Poljsku. Wells je napisao, da će se taj rat raširiti na svu Evropu te da će trajati 10 godina. Glavne bitke ne će biti na frontama, nego u zraku. Avioni će u velikom mnoštvu navaljivati na velike gradove te ih uništavati. Stanovnici će tih velikih gradova izumrijeti od glada u skrovištima, u kojima su se morali sakriti pred otrovnim plinovima. Uopće taj je desetgodišnji evropski rat Wells prikazao u najvećim ratnim strahotama. Sve će, veli, stanovništvo evropskih velikih država biti gotovo istrebljeno divljačkim međusobnim ratnim uništavanjem, te će ostati samo mali ostaci tih velikih naroda. Tada će godine 1950. napokon ipak nekako uspjeti starom predsjedniku češko-slovačke republike dru Eduardu Benešu, da se među zaraćenim narodima sklopi primirje. Mirovnim ugovorom doći će do toga, da će se sve evropske države složiti u jednu saveznu državu. Tada će, veli Wells u svom romanu, nastati zlatno doba čovječanstva, koje je još u Evropi ostalo.

Tako su eto ta dva pisca — jedan Nijemac, drugi Englez — predvidjeli sadašnji rat. Obojica su pogodili, da će rat početi sukobom između Njemačke i Poljske. U ostalim se stvarima oba pisca razilaze. Englez predviđa dug rat, kao što to i službena Engleska sad predviđa — doduše najmanje na tri godine, a ne na deset, kako je predvidio Wells. Ne dao Bog, da se makar i približno ispuni ono, što je u svom romanu predvidio engleski romanopisac! *A. L-ć.*

MOLIMO, POŠALJITE PRETPLATU!

HITAC U TAMI

ROMAN O TAJNI JEDNOG UMORSTVA — NAPISALA ANA HRUŠKA — PREVODI V. S.

(Nastavak

»Zacijelo ne. I vašoj kombinaciji o cigaretama ne smijem se više već odavno. Ali recite mi za ime Božje, zašto je ubica ponovo došao u sušu? Što je ondje tražio? Zašto je uopće ubio Holcmana?«

»Mi ćemo, gospodine komesaru, ovo već doznati. Dozvolite, da to istražim. Za mene su dvije stvari jasne: prvo, ubica je počinio čin iz razloga, koji je Holcmanu bio nepoznat kao i ubica sam. Holcman je iz toga imao dovoljno vremena na razmišljanje, ali nije našao ni najmanje razjanšjenje čina. Drugo: ubica Holcmanovim ubistvom još nije postigao pravi cilj. To posvjedočava njegova provala danas u noći. Ova provala dokazuje ujedno, da je ubica još uvijek u gradu. On dakle mora negdje stanovati i pronaći taj »gdje«, mora biti naša najpreča zadaća.«

»Ali što da učinim obzirom na suca istražitelja? Zapravo morali bismo ga obavijestiti o najnovijim događajima i predmnijevanjima. On je međutim tako zagrižljivo uvjeren, da je Hartvig Henter kriv, i sve se bojim, da će nas nazvati fantastima te nam praviti poteškoće. Osim toga kazao mi je, kad sam mu nedavno za nadziranje nad Henterom predložio jednoga od mojih ljudi, da se više pouzdaje u svoje ljude i da će odsada sam voditi istragu. Mi od kriminalne policije da smo kukavice!«

Oči Silasa Hempela zablistale su od zadovoljstva.

»U tom ste slučaju, gospodine komesaru, izvan svake obveze! Neka on sam vodi Holcmanov slučaj, a i mi ćemo ga voditi... sami! Imat ćete ugodnu zadovoljštinu, ako »kukavička« kriminalna policija ubije pticu mjesto gospode od suda!«

»To je istina. Govorit ću s predstojnikom i nadam se, da će se složiti sa mnom — osobito, jer se u ovom slučaju radi o dru Wasmutu, kojega ne može ni živa vidjeti.«

»Smijem li pitati, što je pouzdanik dra Wasmula dosada pronašao o Henteru? Ko je preuzeo pasku?«

»Kobler i Langman. Oni se izmjenjuju. Kobler je uostalom prema Wasmutovu pričanju već prvog dana imao sreću. Wasmul tvrdi, da je on promatrao tajanstven sastanak Hartviga Hentera i Lidije Holcman u dvorskom parku. Došli su onamo sami, poljubili se bezbroj puta, bili su neobično uzrujani i zaljubljeni. Gospođa Lidija se najzad pokrivena velom odvezla autom u grad. Dr. Wasmut je izjavio, da je to neoborivi dokaz njegovih predmijevanja, i misli, da je svrha sastanka osim čežnje, da jedno drugoga vide nakon dugog rastanka, bila također potreba, da se slože, kako će se držati prema vlasti.«

»Veoma zanimivo! Kako je Kobler mogao prepoznati gospođu Lidiju, kad je na sebi imala debeli veo?«

»I ja sam to rekao! Ali prijatelj Wasmut je kazao da to nije bilo ni potrebno, jer nije nitko drugi mogao biti nego Lidija Holcman. On je naime ustanovio, da Henter nije imao nikakvog saobraćaja s drugim ženama. Svoje slobodno vrijeme provodio je on jedino s Holcmanovima.«

»To je moguće, premda se iz samoga toga ne da ni izdaleka zaključivati na ljubavne odnose. Bilo kako bilo, Hartvig Henter nije Holcmanov ubica, i to ćemo, nadam se, jednog dana dokazati.«

Jedan sat kasnije došao je Silas Hempel pomoću sudskog podvornika, kojega je poznavao, do pisama, koja je dr. Wasmut ponio sa sobom iz Holcmanove suše.

Bio je razočaran. Ni riječi od kakve važnosti. Silas nije mogao shvatiti, čemu je sudac istražitelj te stvari bez vrijednosti odnio...

Naveče našao se u vili Holcman kod Roznera, koji ga je prijateljski pozdravio. Rozner je bio kod gospođe Lidije i ona je odmah pristala, da detektiv stanuje kod njega. Nakon svega, što se dogodilo, ona može biti samo vesela, što netko od policije čuva njenu kuću. Pazikuća je zabrinuta lica pričao, da gospođa Lidija izgleda loše i da je silno nervozna. Dok je s njime razgovarala, neprekidno je prestrašeno gledala oko sebe, kao da upravo očekuje nešto strašno.

»Mislim«, nastavio je Rozner, »da je jadna gospođa tek sada spoznala, što se dogodilo. Kako je prije bila vesela, živahna i bezbrižna... a sada — ne — vjerojatno, gospodine Hemple, kažem vam. Kako se čovjek može strašno promijeniti!«

Silas se zamislio.

»Možda je čula o govorkanju, koje se gradom širi o njoj i Henteru?«

»Isprva sam i ja tako mislio, ali sam nakon toga govorio s njenom majkom, koja mi se izjadikovala. Gospođa majorica mi pričala, da su ona i njen muž izvan sebe radi tih podlih brbljanja. Ne usuđuju se više ni izaći iz kuće. Ljudi ih susreću kao razbojnike! Samo Lidija ne uzima toga za ozbiljno. Oni su oprezno razgovarali o tome s njome i veoma se iznenadila, kad im je ona sa smiješkom na usnama ukazala: ‚To je glupo, majko. Kad ništa drugo ne bih imala da podnosim... oh, kako bih bila vesela!' Pri tom je izgubljeno buljila preda se, i mi nijesmo se usudili ništa je više pitati ni reći joj. Lidija je sada posve drukčija i zatvorena, da je kao majka više ne razumijem! Da, dragi Rozneru, kod nas je zlo...!' završila je majorica i pri tom joj navrnule suze na oči.«

POZNANJSKI NADBISKUP STABLEWSKI,
koji je prije nekoliko decenija osnovao
Društvo sv. Vojćeha

PRED ZGRADOM DRUŠTVA SV. VOJTJEHA
U POZNANJU

PRELAT PATAR WAWRZYNIAK,
koji je prvi organizirao na velikoj osnovi
Društvo sv. Vojćeha

U gradu Poznanju u zapadnoj Poljskoj postoji književno-izdavačko poduzeće Društvo sv. Vojtjeha, slično Hrvatskom Književnom Društvu sv. Jeronima. Kako je Poznanj sad osvojen od Njemačke, mora i to nakladno poduzeće prilagoditi svoje djelovanje novim sadašnjim prilikama

Silas Hempel razmišljao je još trenutak o onom, što je čuo, ali nije pronašao ništa, što bi mu razjasnilo promjenu u Lidijinu biću.

Oko deset sati legli su obojica u postelju. Rozner je spavao u prvoj sobi na divanu, a Hempel je morao poći u starčevu spavaonicu.

Noć je prošla bez smetnje.

Sutradan je Silas Hempel Roznerovom pomoći uspostavio u sobi signalni aparat i spojio ga sa sušom. Čim bi netko unišao u sušu kroz lijevi pobočni prozor, morao bi stupiti na nekoliko dugmeta, koja su bila u vezi sa električnom žicom. U Hempelovoj bi sobi planulo svijetlo. Izvršili su više pokušaja, koji su sjajno uspjeli, i Rozner je zadovoljno kazao: »Tako, sada možemo mirno spavati. Kad gospodin bude ponovo htio provaliti, javit će se!«

X.

Hartvig Henter bio je preko dana zadubljen u posao i napuštao je svoju pisarnu, što je manje mogao. Misao, da će biti praćen od špijuna, čim stupi na ulicu, bila mu je nepodnosiva. I radije nije izlazio. Međutim dugo nije mogao ovako izdržati. Henter je bio zdrav i jak čovjek. Trebao je kretanja. Neprestano sjedjenje domalo mu oduzelo san i tek. Mučila ga glavobolja i on više nije mogao raditi onako, kao prije.

Njegov željeznički nacrt bio je već gotov i predan. Prije nego li započne nov posao, hoće da se jednom temeljito prošeće. Zato je izabrao kasne večernje satove, kad ima malo ljudi vani. I pošao je izvan grada. Nije vodio brige, prati li ga tko ili ne.

Svuda naokolo je ležao snijeg. Hartvigove misli bile su kod Serene, koju od posljednjeg sastanka u dvorskom parku nije vidio. Zaduben u svojim mislima prispio je do druge željezničke postaje izvan grada. Zaustavio se upravo, kad je sat na zvoniku malenog sela iza njega odbio ponoć. Hartvig je to uzeo kao opomenu, da se okrene i vrati kući. Hodao je u protivnom smjeru tek pet minuta, kad li je tik pred njime auto sa stramputice zaokrenuo glavnom cestom. Činilo se, da dolazi od vile, koja je ležala sa strane i kojoj su prizemni prozori usprkos kasnog sata bili još rasvijetljeni.

Hartvig ne bi bio na to dalje pazio, kad auto ne bi bio tako brzo i tik njega samoga zaokrenuo, da se je mogao spasiti samo time, što je brzo odskočio prema unatrag. Bijesno je pogledao za autom, u kojemu je, kako je vidio, sjedjela neka gospođa sama. Zatim je bržim korakom krenuo prema gradu.

Pola sata kasnije opazio je isti auto, kako stoji nasred ceste. Šofer je popravljao nešto na desnom prednjem kotaču.

Gospođe nije bilo u autu, nego je hodala na desnoj strani ceste u dubokoj sjeni amo tamo, da se stopli. Bilo je naime veoma studeno.

Hartvig je odmah pristupio k šoferu.

»Mogu li vam biti od pomoći? Ja se razumijem u strojeve.«

»Hvala, motor je u redu, samo je pneumatika izdala, ali ću i ja to začas popraviti.«

Hartvig je htio još nešto kazati, kad li se iza njega javio poznat glas, iznenađen i veseo:

»Hartviže, vi ovdje? Prepoznala sam vas odmah po glasu! Neočekivanog li susreta!«

»Lidijo!?« on će neizmjerno začuđen.

Ali, je li to doista Lidija Holcman? Ovo boležljivo izmršavjelo biće s prevelikim izgublje-

nim očima i nervoznim usnama? Činilo se, da su je mladost i ljepota napustile, otkako ju je vidio posljednji put malo nakon smrti njenog muža.

»Lidijo... kako ste došli ovamo tako kasno...? Jeste li bili bolesni?« prešlo je nehotice preko njegovih usna.

»Zašto? Zato, što loše izgledam?« ona će uz bolan smiješak. »To je tako naravno, Hartviže...! Gdje sam bila? Kod Alwingenovih. Oni stanuju u vili »Lotos«. Justa Alvingen je moja prijateljica.« Ona je to izgovorila brzo i mehanički poput naučene lekcije.

»Justa Alwingen? Da, da, sad se sjećam. Ona mlada žena s priraslim obrvama i čudnovatim pogledom! Ona je, mislim, spiritistica ili nešto slično, zar ne? Prije ste govorili, da je malko luckasta, i nijeste rado bili s njome. Zar se to sada promijenilo?«

»Posvema. Svakog sam tjedna više puta u vili Lotos i nikamo drugamo ne iđem.«

»Valjda ne sudjelujete kod spiritističkih sjednica ili drugih ludosti, Lidijo?«

Ona se zagledala u daljinu i pri tom je Hartvig primijetio u njenim očima nešto ukočeno i ujedno strahovito.

»Nijesu to nikakve ludosti,« ona će, »samo nepozvanima se to čini tako, ali o tome ne smijem govoriti.«

»Draga Lidijo, čudim se, da ste se prihvatili stvari, koju su vam prije bile smiješne! To nije ni u duhu našega dragoga pokojnika... ne mogu si ni zamisliti, da vas to usrećuje. Vaš izgled pokazuje prije protivno!«

»To se tek čini tako. Ne živimo samo radi sreće.«

»Lidijo!?«

»Ne, zacijelo ne! Život nam pokazuje viši cilj... i mi moramo neprestano nastojati, da ga dostignemo!«

Opet je govorila onako, kao da govori napamet.

«Lidijo, za ime Božje, ne razumijem vas. Zašto to činite?«

Groza je potresla njenim tijelom. Posve se približila Hartvigu i polagano i tjeskobno mu šaputala: »Pri tom me vodi i zemaljski cilj. Gerard mi se već jednom prikazao... doći će ponovo... i reći će mi, ko je njegov ubica!«

Hartvig ju je promatrao nijemo i bolno. Zar nije bilo strašno, da udarac sudbine nije razorio samo sreću ovog jadnog mladog bića, nego i smutio njen razum?

»Jadna Lidijo,« nehotice će on. Ona je to čula i strah je ponovo potresao njenim tijelom.

»Da, jadna... tako jadna,« šapnula je ona i nenadano stisnuv njegovu ruku nastavila: »Do ludila se bojim... uvijek... po danu i po noći, često mi je, kao da moram umrijeti od tjeskobe...!«

»Čega se bojite, Lidijo?«

Plaho se obazrela oko sebe i rekla:

»Tamne moći, koja me hvata pandžama... sve više... ne ću! Ne, ne ću... ali ne mogu je se otresti... ona je tako jaka, tako teška, ugušit će me...«

Ona je dakle znala, da se oko nje šuljalo ludilo! Branila se proti tomu i osjećala, da joj se poput neumoljive sudbine sve više približava...

»Znadu li vaši roditelji, da sada tako dugo boravite kod Juste Alwingen?«

Lidija se prestrašila.

»Justa Alwingen?« promrmlja žurno, a zatim brzo nastavi: »Ne, nitko ne smije znati... o Bože, i sad sam vama... Hartviže, za sve na svijetu, nemojte me izdati! Zakunite se, da ne ćete nikome ništa kazati o onome, što sam vam danas govorila! Zakunite se!«

Nije odgovorio ništa. Kako bi se mogao zakleti na šutnju na očigled svega, što je čuo? To bi značilo skrštenih ruku gledati, kako propada jedan čovječji život!

Lidijine su ga oči uznemireno promatrale.

»Hartviže, zakunite se! Ili dajte mi vašu časnu riječ, da ćete šutjeti! Ne razumijem, kako sam se dala zavesti... svladalo me čuvstvo proti mojoj volji. Ta nijesam vas vidjela tako dugo, a bili ste mi uvijek dobar, mio i vjeran prijatelj...«

»No, vidite,« on će, »upravo zato ne trebate biti zbog mene u brizi! Još uvijek sam vaš dobar, možda najbolji prijatelj, koji vam samo dobro želi! Ponajprije umirite se i ne mislite više na to. Bit će opet dobro. Vaš je auto, kako vidim, u redu. Odvezite se mirno kući, da donačno prispijete u krevet! Laku noć!«

»Zar ne ćete sa mnom?«

»Ne. Vraćam se kući sa šetnje. Potrebna mi je kretnja.«

»Onda laku noć!«

Hartvig joj je pomogao unići u auto, a zatim je šoferu dao znak da krene.

Tek je sada pomislio na to, u kakvom bi svijetlu mogli zlobni ljudi prikazati ovaj slučajan susret s Lidijom u noći, kad bi ih netko bio vidio. On se međutim tješio, da nijedna ljudska duša nije bila svjedokom osim šofera, koji nije poznavao ni Lidije ni njega. Svog »promatrača« nije, hvala Bogu, danas nigdje vidio. Taj je zacijelo negdje spavao i ni slutio nije, da je upravo danas izišao.

(Nastavit će se.)

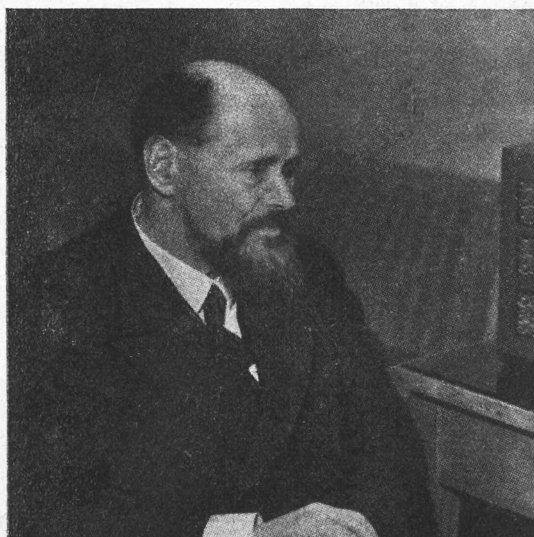
Velikani poljske književnosti

HENRYK SIENKIEWICZ,
veliki poljski pisac, koji je svojim historijskim romanima uzveličao slavu poljske prošlosti i čiji najveći roman „Potop" počinje doskora izlaziti u Knjižnici Dobrih Romanu

KUĆA, U KOJOJ SE RODIO HENRYK SIENKIEWICZ

KAZIMIERZ PRZERWA-TETMAJER,
jedan od najvećih poljskih pjesnika i romanopisca novijega doba, rodio se g. 1865. u Ludzimierzu, a sve, što piše, odiše divnim pjesničkim dahom

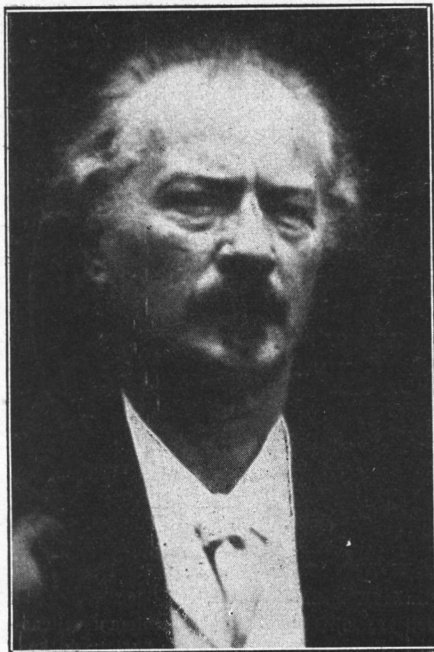
JULIUS SLOWACKI,
poljski pjesnik (1809. do 1849.) Uz Adama Mickiewicza i Zygmunta Krasinjskoga treći je najveći pisac u prvoj polovici 19. stoljeća Julije Slowacki. Kao pjesnik i dramatik Slowacki obuhvaća nesamo poljski narod i njegov život, nego i bitna pitanja sveljudska. Bio je romantik i dotakao se u svojim djelima načelnih duhovnih i socijalnih problema Evrope. Na hrvatski mu je među ostajim prevedeno drama „Lilla Weneda" (izdanje Matice Hrvatske).

POLJSKI PISAC FERDINAND OSENDOWSKI NA ZAGREBAČKOM KOLODVORU G. 1931.
Na lijevoj slici je gđa Osendowski s dvjema Zagrepčankama, a na desnoj Osendowski s gospođom na prozoru vagona *Foto „Obitelj"*

S L I K E I Z

IGNAC PADAREWSKI,
slavni poljski glasovirski virtuoz i prvi predsjednik vlade poljske države poslije svjetskog rata od. g. 1919. do 1921.

Poljska je zemlja, koja je slavnom prošlošću zabilježena u povijesti svijeta. Ali njena je slava isprepletena i s velikim stradanjima. Ona je zapadnoj Evropi dala velike branitelje kršćanske kulture i velike stvaraoce neprocjenjivih kulturnih djela. Ona je bedem Zapada prema Istoku, pa o nju kroz vijekove biju valovi i s jedne i druge strane, a ona ih odbija, junački im odolijeva, ali im katkada i junački podliježe. Njemačka, Austrija i Rusija izvršile su 3 diobe Poljske: prvu g. 1773., drugu g. 1793., a treću g. 1795. No g. 1919. Poljska je obnovljena u punom opsegu svih svojih nekadanjih krajeva. Za njenu se obnovu mnogo zauzimao američki predsjednik Wilson.

Godine 1920. zavojevala je boljševička Rusija na Poljsku, ali je bila kod Varšave od poljske vojske, koju je predvodio maršal Pilsudski, potučena. Otada je Poljska

Slika gore u sredini:

KRIŽ POLJSKOGA KRALJA IVANA SOBJESKOGA

Tim je križem, koji se sad čuva u Dubrovniku, blagoslovljena poljska vojska, kad je pod kraljem Sobjeskim godine 1683. oslobodila Beč od turske opsade

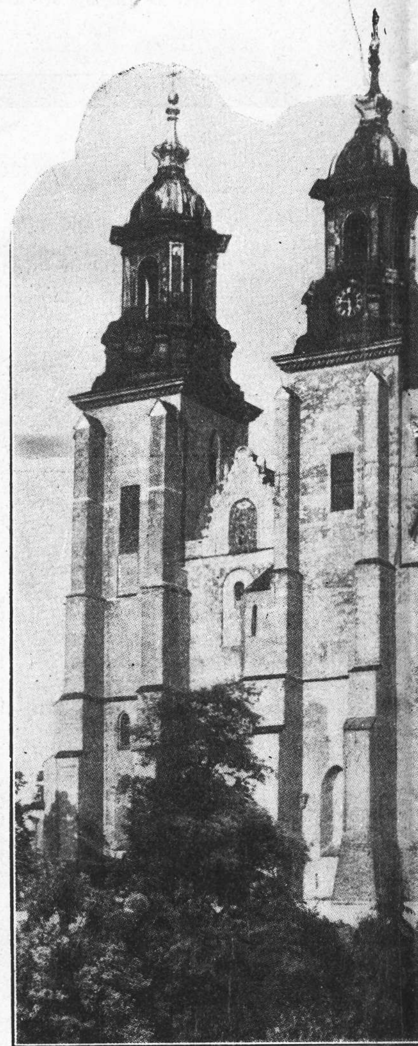
Slika lijevo:

VRHOVNI ZAPOVJEDNIK POLJSKE VOJSKE MARŠAL RYDZ-SMIGLY

napustio je nakon katastrofe Poljsku i prešao u Rumunjsku, gdje su ga zadržali Rumunji ne dajući mu da ode u Francusku, kako je htio. Na slici je sa svojom ženom, koja se mnogo bavi uzgojem cvijeća

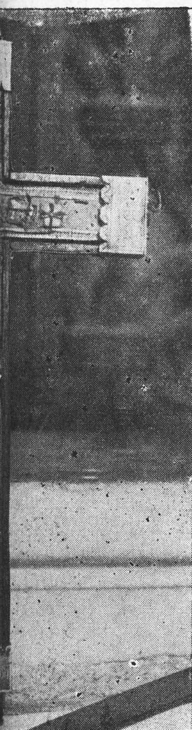

POLJSKI KRALJ JAN SOBIESKI IDE, DA BRANI BEČ OD TURAKA GODINE 1683.
Naslikao Brandt

KATEDRALA U GNJEZNU, PRVOM
Sagrađena u 14. stoljeću — U njoj je grob sv. Vo

P O L J S K E

živjela u miru. Godine 1933. sklopila je s Njemačkom ugovor o nenapadanju, a kasnije isto takav ugovor i s boljševičkom Rusijom. Samo do sloge između Poljske i Čeho-Slovačke nije moglo doći. Kod dijeljenja Čehoslovačke početkom listopada 1938. sudjelovala je uz Njemačku i Madžarsku i Poljska. Iza potpune propasti Čeho-Slovačke u ožujku 1939. došlo je brzo do spora između Njemačke i Poljske. Taj se spor pet mjeseci sve više zaoštravao, dok nije 1. rujna započeo rat Njemačke protiv Poljske. Uza sve junaštvo poljske vojske Poljska je za 18 dana bila svladana, pogotovu kad se 17. rujna na nju digla još i boljševička Rusija. Njemačka i Rusija dijele Poljsku četvrti put.

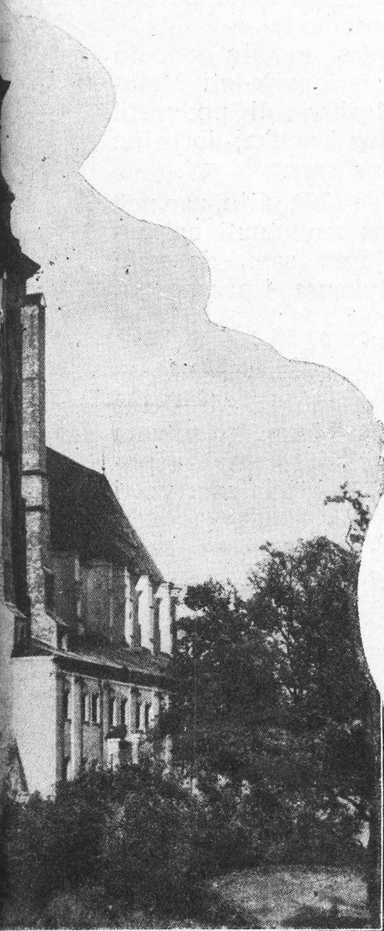
Slika desno u sredini:

JEDNA SKUPINA HRVATICA I POLJAKINJA U KRAKOVU
Dvorište kraljevskog dvora na brežuljku Wawelu. Tu su stanovali poljski kraljevi u doba, kad je Krakov bio poljski glavni i krunidbeni grad od g. 1320. do 1734. Uz taj kraljevski dvor je katedrala, u kojoj su pokopani poljski kraljevi i velikani

AMERIČKI PREDSJEDNIK WODROW WILSON
Spomenik, koji su mu Poljaci postavili u Poznanju iz zahvalnosti, što se za svjetskog rata zauzimao za Poljsku

…SREDIŠTU POLJSKE DRŽAVE
…tjeha, apostola Poljske, Češke i Slovačke

POLJSKI KRALJ JAN SOBIESKI POBJEĐUJE TURKE KOD BEČA GODINE 1683.
Naslikao J. Kossak

CRNI DVORAC

FRANCUSKI NAPISALA M. DELLY — PREVELA ZLATA PERINIĆ

(Svršetak)

»O, bit će presretni! Dođite, dođite, odmah ću vas odvesti k njima.«

Bertina pođe za njim u salon, gdje je gospođa Laudies nešto čitala, a Natalija i Gislan sjedjeli na divanu i potiho se razgovarali.

»Vodim vam još jednog čestitara s cvijećem, gospođice Natalijo,« reče sa smiješkom Martin Regent.

»Ah, Bertina!« uslikne Natalija i pozove sirotu kraj sebe. »O, kako ste ljubazni, što ste se na današnji blagdan i mene sjetili!«

»Nikad ne ću zaboraviti, što vam sve dugujem,« reče žena ganutim glasom. »Uvijek ću se sjećati vas i dobrote gospodina vojvode prema meni, koja sam toliko zla učinila njegovoj majci i njemu...«

Gislan je prekine:

»Bertino, nemojmo više govoriti o tome! Trebat će da te stare uspomene obnovite, kad vas pozovu kao svjedoka na sud, ali iza toga nemojte više na to misliti, nego zahvaljujte Bogu što vam je bio milosrdan.«

Bertina zaklima glavom:

»Takve se stvari ne mogu zaboraviti, gospodine vojvodo! S vremenom se mogu možda ublažiti, ali nikada zaboraviti... Gospođice Natalijo, došla sam da vama i gospodinu Vaulan zaželim sve najbolje i da vam zahvalim na svemu. Nikad vam ne ću moći uzvratiti na dobročinstvima!«

Natalija ganuta uzme skromnu kitu cvijeća i pruži Bertini ruku, na kojoj se blistao zaručni prsten, što joj ga je dao Gislan nekoliko časaka prije.

»I ja vama zahvaljujem, Bertino. Vi spadate među one, za koje ja svakoga dana na poseban način molim. I uvijek ću biti sretna, kad dođete k meni, da zajedno razgovaramo o vašoj dragoj Julijani.«

Bertina zahvali i otiđe sretna.

»Ostanite tu kod nas, striče Hadrijane,« reče vojvoda vidjevši, da starac hoće da pođe. »Vi znate, da vas ja usprkos svima vašim protestima smatram kao svog drugog oca, pa je zato vaše mjesto ovdje uz nas i uz gospođu Sandies. Što velite, Natalijo?«

»Velim, da je to posve ispravno!« odgovori djevojka i srdačno mu se nasmije. »Sjednite tu kraj mame, dragi gospodine Regent. Zar ne ćete da uživate malo u blizini naše sreće?«

To rekavši Natalija mu se približi, a on ganut i raznježen pogleda njezino lijepo lice, koje je bilo nešto manje blijedo, nego prijašnjih dana.

»Vrlo rado, gospođice! Sreća moga ljubljenog gospodara i moja je sreća. A vi prije ikoga drugoga zaslužujete, da budete izabrana družica ovog plemenitog čovjeka, koji ponosno nosi naslov vojvode od Saillesa.«

Gislan udari u smijeh i reče veselo:

»Vi držite izvrsno zahvalne govore, dragi striče Hadrijane! Ako tako nastavite, učinit ćete, da i ja pocrvenim, kao što je pocrvenila moja draga Natalija.«

»Vi se rado rugate, Gislane, i ja ću se morati ozbiljno staviti, da vam izbrišem tu manu!« reče Natalija smiješeći se. »Hoćete li mi međutim pomoći, da stavim u vazu ovo cvijeće?«

On ustane i približi se stolu, gdje se nalazilo cvijeće, koje je jutros Natalija primila s čestitkama. Između ostaloga istacala se kita bijelih Božićnih ruža, koje joj je jutros bio donio njezin zaručnik.

»Bertininu kitu metnut ćemo pokraj vaše, zar ne, Gislane? Priznanje i pokajanje njezino vrlo su iskreni i ganutljivi. Uvjerena sam, da ste bili vrlo darežljivi prema toj ženi, koja vam je toliko skrivila.«

Gislano je slagao cvijeće u kristalnu posudu te odgovori:

»Jesam; jer šta će nam bogatstvo, ako ga ne bismo znali upotrijebiti za sreću drugih i ako s njime ne bismo znali raditi dobročinstvo okolo nas? U tom smislu ja već imam neke nacrte, koje ću vam biti slobodan predložiti.«

Uzme Natalijinu ruku i tako krenuše opet do divana. Tada Gislan stade pripovijedati Nataliji o karitativnom radu, koji misli poduzeti. Njegove su misli bile ozbiljne i velike, dostojne velikog i plemenitog njegova srca.

»Takav će život veseliti i vas, Natalijo, zar ne? Osim dužnosti, koje će nam nametnuti naš visoki društveni položaj, uvjeren sam, da vam nije stalo do besmislenog luksusa, ispraznosti i izvanrednog blještavila...«

Ona mu se milo nasmiješi:

»Vidim, da me dobro poznate, Gislano. Moja će sreća biti, kad se budem mogla združiti s vama u radu za dobro... Ono blago, što su vam nepošteno htjeli oteti, upotrijebit ćemo za pomoć bijednih i nevoljnih... A htjela sam vas i nešto zapitati...«

Prekine se malko smetena.

»Što, draga moja Natalijo? Ta znate, da je svaka vaša želja za mene zapovijed...«

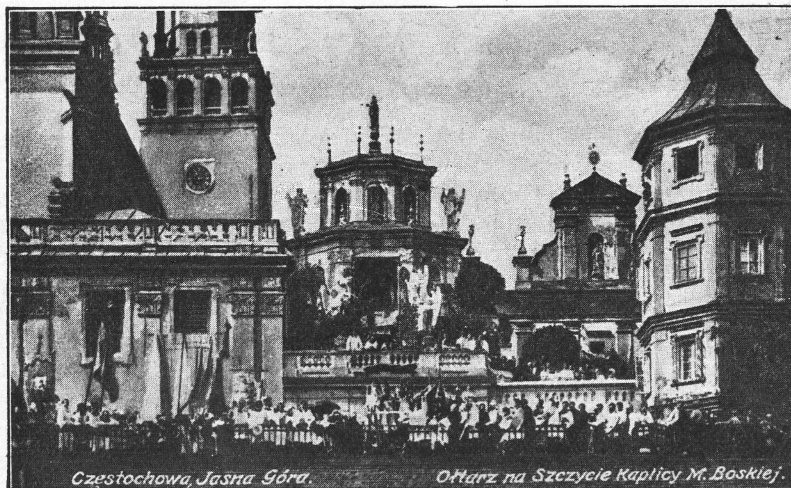
»Znam, da ste vrlo dobar, i obraćam se baš vašoj dobroti... Hoće li onaj nesretni Petar Van Hottem biti osuđen na tamnicu?«

»Sigurno.«

»A kad izađe iz zatvora, naći će se na putu. On se ne zna snaći, ne zna raditi, svak će ga prezirati... Zar ne mislite, da bi bilo lijepo pobrinuti se i za toga nesretnika, koji je bio loše

Slika desno:

NAJVEĆE SVETIŠTE MAJKE BOŽJE U POLJSKOJ U GRADU ČENSTOCHOVI, NAZIVANOM „POLJSKI LURD"

O tom su svetištu kružile vijesti na početku sadašnjeg njemačko-poljskog rata, da su ga Nijemci bombardirali i veoma oštetili. Nijemci su te vijesti demantirali izjavljujući, da se tom svetištu nije ništa u ovom ratu dogodilo

odgojen i koji možda baš zato nije potpuno odgovoran za svoju zlu narav i krivo shvaćanje?«

Gislan se prigne i poljubi ruku svoje zaručnice te reče:

»Vi ste anđeo! Ja vam ništa ne mogu odbiti, moja bijela Božićna ružo, i obećajem vam, da ne ću zapustiti toga jadnika. A što se tiče Akelme, jeste li za nju željeli štogod tražiti?«

»Oh, njezina kazna bit će mnogo teža i mnogo dulja!... Hvala Gislano: vidite, da sam imala pravo, kad sam rekla, da ste dobar čovjek.«

»Tko zna, kakav ću tek postati, kad neko vrijeme budem živio skupa s vama i od vas se dobru učio?!«

Međutim se približavalo vrijeme večere, pa je baš u taj čas obitelj Ravines ušla u salon.

Uobičajena Božićna večera, koju su vlasnici Crvene Pećine svake godine priređivali za odličnike iz mjesta, ove je godine bila i večera zaruka. Uzvanici su došli u točno određeno vrijeme i svi su se žurili da čestitaju mladom vojvodi od Saillesa i njegovoj lijepoj zaručnici, koja se smiješila u sreći kraj svoga Gislana... Gospodin Holker stigao je zadnji, a već je pri ulazu počeo galamiti. Stisnuo je snažno ruku mladim zaručnicima, a zatim uskliknuo:

»To je divno! Čovjek uživa, kad vidi ovako sretne ljude!... Gospođice, imat ćete divnog muža! Znate, šta mi je jučer rekao? Rekao mi je, da bi i nadalje htio raditi u tvornici i da bi htio u nju uložiti nešto svoga kapitala tako, da nam posao krene još boljim putem. A znate li, zašto sve to? Ako mislite, da je zbog toga, da zaradi novaca ili da bude upadljivo originalan, varate se i pokazujete, da ne poznate dobro našega vojvodu. S nama bi radio, da...«

»Pustimo to, gospodine Holker!« prekine ga Gislan.

»Ne, pustite vi mene, neka govorim, dragi vojvodo. Dobro dakle, ovaj mladić, koji bi mogao živjeti u sretnoj dokolici, hoće da radi i uloži svoju inteligenciju, svoje srce i svoj novac — za moralno i materijalno dobro naroda. Tako mi je rekao. a ja vam to ponavljam, da i vi svi znate cijeniti njegovo plemenito nastojanje. On hoće da sve svoje sile uloži oko duhovne obnove svoje najbjednije braće, bez obzira na njihovu nezahvalnost, zloću i nepravdu, kojima će često naplatiti njegova plemenita nastojanja... Poznam ja njega: on je energičan i izvršit će ono, što je odlučio. On ne pozna zapreka, a njegova kršćanska vjera podignut će ga iznad zlobe, koja će mu bacati klipove pod noge.«

»Tako je, gospodine Holker, tako je!« uskliknе Mauricije i zaplješće rukama. »I mi svi tako mislimo!«

»Zar ćete i vi početi, Mauricije?« upadne Gislan.

»Zašto ne, dragi prijatelju?... No dobro, imat ću obzira s vašom čednosti, i evo zašutjet ću kao riba... Zanima me samo, da li ste već utvrdili dan za svadbu?«.

»Još nismo, jer moje novo građansko stanje iziskuje mnoštvo formalnosti, pa će se vjenčanje moći obaviti tek za dva mjeseca.... Međutim češće ćete me vidjeti na cesti za Pau,« nadoda okrenuvši se sa smiješkom prema svojoj zaručnici.

»Najbolje je tako! Imat ću bar vremena da se pripravim, kako bih mogao biti dostojan kum. Morate naime znati, da ja vrlo mnogo držim do te časti, kojom ste me odlikovali, Gislano!«

Vojvoda ganuto stisne Mauriciju ruku i reče:

»Sretan sam, da ću imati tako vrijednog druga i prijatelja. Jer znajte, vi ćete uvijek ostati jedan od naših najdražih prijatelja!«

Bljesak ganuća zaiskri u Mauricijevim očima; no njegova vesela i bezbrižna narav odmah se javi, te polazeći pokraj starije svoje sestre Šarlote, koja je zavidno gledala na mlade zaručnike, reče pola u šali, pola ozbiljno:

»Draga sestrice, radi kao i ja! Uživaj u veselju drugih! To je najbolji način, da se čovjek utješi i da u srcu priguši razočaranje... ili sebeljublje...«

Svršetak

Budući da su od naših činovnika i namještenika trojica pozvana u vojsku, jedan član uredništva naglo obolio te bio operiran, a drugi član uredništa morao otići izvan Zagreba, molimo naše pretplatnike za oproštenje, što u takvim prilikama moradosmo izdati ovaj dvobroj umjesto brojeva od 15. i 25. o. mj.

Za našu krv u tuđini

Napisao Dr Zvonko Šprajcer

U svoje vrijeme, prije par decenija, razmahao se u našim stranama jaki pokret iseljavanja naročito u Sjedinjene Države Amerike, a djelomice i u Južnu Ameriku. Na desetke tisuća naših sinova odlazili su u Ameriku, da u njoj nađu kruha, koji nisu nalazili na rođenoj grudi, ili im je ovdje bio i suviše gorak i natopljen čemerom i gorčinom. Odlazili su oni najbolji i najsnažniji, dika i kičma cijelog naroda, da u stranom, nepoznatom svijetu zapale sebi novo ognjište i da obnove domove, što su se u staroj domovini pod težinom života počeli rušiti.

Gdjekada su padali prigovori, da su iseljenici kukavice, jer ostavljaju očinska ognjišta bježeći pred težinom i teškoćama mračnih dana, a sve u nadi na ljepši i komotniji život u »obećanoj zemlji« preko mora. Stanoviti su ljudi govorili: u nevolji i bijedi ne valja ostavljati domovinu, već treba ostati u njoj, boriti se i raditi. Mnogi su držali, da je taj prigovor ispravan, no nisu ni mislili na to, da je bolje otići u strani svijet, ondje razviti svu svoju energiju i novim silama pomoći domovinu, nego ostati u njoj i u njoj uginuti. Heroizam, koji su preporučivali neki, može doduše biti u riječima i u pjesmi lijep, ali je u praktičnom životu prilično neumjestan.

Godine i godine su pokazivale, a konačno i dokazale, kako je taj prigovor bio neopravdan. Naš je svijet bježao iz domovine ne iz želje za nekakvim komotnim životom bez rada, muke i žuljeva, već radi toga, što na svojoj rođenoj grudi nije mogao naći pristojnog života ni sebi ni svojima. Ovdje je mogao naći samo grob, a ni za njega se nije znalo, da li bi bio pristojan. To je bilo ono, što je u bijeli svijet gonilo na stotine tisuće naših najboljih. Kod kuće se muka mučila, da se spoji kraj s krajem, pa makar i onako siromaški, kako smo svi mi to naučili, ali ni to nije išlo. Temelji su se očinskih kuća iz dana u dan sve više ljuljali, krovovi se naherili, njive su bile zapuštene i trebalo je naći načina, kako će se svemu tome pomoći.

To je bio razlog, što su naša iseljenička braća kretala u nepoznati, strani svijet, koji tuđinca prima samo dotle, dok mu donosi punu snagu neiživljelog naroda, krepkog i zdravog, dok mu donosi svoje snažne i nedegenerirane mišice, svoj mozak i svoju krv. Odlazili su teška srca, jer je majku domovinu teško ostaviti, pa ma kako ona bila siromašna. Nije ona sirotica kriva, što svojoj rođenoj djeci nije mogla dati dovoljno majčinog mlijeka; i nju je bolilo, i srce joj se kamenilo, što to mlijeko popiše tuđa, strana djeca. Odlazili su tužni i bolesni od ljubavi prema domovini, pa došavši u nove krajeve časno su i pošteno ispunili zavjet, što su ga stvorili u svojim dušama, kad su sa prikrivenom suzom u očima i čitavim planinama bola u svojim muškim grudima ostavljali polja, livade, šume, gore, more, i plavo nebo svoga zavičaja.

Tvornice, rudokopi i sva velika industrijska poduzeća Amerike znadu za znoj i za krv hrvatskih iseljenika, koji su obnavljali domove u starome kraju. Istom ondje, daleko u svijetu brzine, posla i neprestanog rada, gdje su samo mišice i radna snaga stvari, koje vrijede na burzi svakidašnjeg života, osjetili su naši iseljenici, jače nego u domovini, kako su sastavni dio svoje rođene grude, i kako ni ocean, ni upravo bajoslovne daljine ne mogu prekinuti one veze, što ih vežu sa starim krajem.

Sa svake boli stare domovine krvarilo je njihovo srce, a na svaku radosnu vijest iz prijašnjih domova, napunila se njihova duša poklikom veselja i sreće. To je bivalo kroz mnoge i mnoge godine.

Nije onda čudo, što je svaka domoljubna i uopće plemenita akcija u domovini naišla na najobilniju potporu sa strane naše iseljeničke braće, i što su se oni gotovo i preko svojih sila, odazivali spremno i nesebično na svaki glas iz staroga kraja, koji je apelirao na njihova dobra srca i ljubav prema rođenoj zemlji.

Na to moramo misliti u dane, kad će eto nakon ostvarenja Banovine Hrvatske i nama u starome kraju svanuti bolji dani, pa već sada imati pred očima, kako ćemo časno vratiti svoj dug iseljeničkoj braći.

Moramo biti načistu s time, da su sva naša iseljenička braća, ukoliko se ne povrate na rođena ognjišta za nas, kao narod izgubljeni. Prva i druga generacija će se još kako-tako očuvati, ali daljnje ne. Već sinovi naših »Amerikanaca« postaju pravim Amerikancima, a da o unucima i praunucima ni ne govorimo. To je činjenica i s njom valja računati. I radi toga moramo ozbiljno misliti na to, da u danima, kad se za to pruže mogućnosti, omogućimo što većem broju naših iseljenika povratak u stari kraj i života dostojan život u njemu.

KOLIKO VRIJEDI GROŽĐANI SOK?

Posljednjih godina su počeli kod nas mnogo preporučivati i reklamirati potrošnju grožđa, grožđanog soka i ostalih voćnih sokova. Profesor dr Gonzenbach izdao je raspravu, u kojoj se bavi pitanjem, koliko je vrijedan grožđani sok. On kaže, da u jednom kilogramu grožđanog soka ima 120 do 200 grama šećera, te daje 500 do 800 kalorija, čak više nego mlijeko ili alkoholna vina i pivo. Osim toga u grožđanom soku ima 50 miligrama kalcija na kg soka, a i drugih važnih minerala, koje su čovječjem organizmu vrlo potrebne. Za crijeva je grožđani sok osobito dobar, jer djeluje bez prejakih podražaja.

Prema Lovćenu i Skadru

(Nastavak)

Piše Vilim Peroš

Penjemo se prema vrhu Lovćena, na kome su mauzoleju sahranjene kosti najvećega crnogorskog pjesnika Petra Petrovića Njegoša (1813.—1851.). Rodio se pod Lovćenom u selu Erakovići. Na sam vrh Lovćena ne idemo, već se pod samim vrhom spuštamo slijeva u maleno tipično crnogorsko selo, koje ima rpu kućica. To crnogorsko naselje su Njeguši.* Kuće su tu kamene, pokrivene crijepom i opkoljene omanjim vrtovima, koji su opasani kamenim zidovima. U vrtovima je zasijan kukuruz. Pogled na crnogorska sela i naselja pruža tužnu sliku siromaštva, bijede, neimaštine, pa se putnik često čudi, kako i od čega živi bijedan crnogorski seljak, kojega ljeti pali sunce, a zimi steže studen, a kome je zemlja i u Kraškom polju neplodna i škrta.

Od Njeguša nastavljamo put omanjim Kraškim poljem, pa se preko brda Bukovice (1247 m) u naglom tempu spuštamo u nizinu. S Bukovice je veoma lijep pogled na ulančeno kraško gorje i na albanske gore. Lovćen nam ostaje zdesna, a s njegova podnožja jurimo u široko Cetinjsko polje, na kome se oči, prezasićene sivilom lovćenskoga krša, ugodno odmaraju. Još nekoliko zaokreta i mi punom brzinom ulazimo u Cetinje glavno mjesto Crne Gore.

Sa svih strana opasano visokim i mrkim gorama, C e t i n j e je smješteno na visoravni (672 m nadmorske visine). Cetinje se spominje još od 1485., t. j. od godine, kada je knez Ivo Crnojević osnovao samostan Sv. Bogorodice, koji je i bio početak budućega mjesta Cetinja. Vladika Rade (Petar II.) podigao je tamo svoj dvorac »Biljardu«, te su otada Crnogorci počeli oko njega graditi svoje kuće, i tako je s vremenom nastalo Cetinje.

Cetinje ima danas oko 7000 stranovnika. U sredini mjesta važan je trg Pazar, na kome je česma »Obzovica«. Važnije su zgrade: samostan Ivana Crnojevića (1485., a obnovljen 1697.), narodni muzej s knjižnicom i arhivom (bivši kraljevski dvor) i »Biljarda« (dvor pjesnika Petra Petrovića Njegoša).

Životnu filozofiju Crnogoraca najbolje je prikazao Petar II. Petrović Njegoš u djelu »Gorski vijenac«, kome je građa uzeta iz borbi Crnogoraca i Turaka (»crnogorsko padnje veče«). Godine 1848. nudio je crnogorski vladika u dva navrata vojničku pomoć hrvatskom banu Josipu Jelačiću u vojni protiv Madžara.

Pored ostaloga uhvatili smo malo vremena za razgledavanje bivšega dvora crnogorskih kraljeva. Za ulaz u dvor plaća se 3 dinara. Danas je taj kraljevski dvor muzej, veoma lijepo i sistematski uređen. Uz staro oružje i nošnju (osobito vojničku) nalaze se i lijepo uređene kraljevske odaje, i to onako, kako su bile uređene u doba, kad je Crna Gora bila kraljevina. Spavaonica, soba za primanje, knjižnica, blagovaonica i dr. odaje svjedoče, da je i crnogorski kralj imao smisla za lijepim i skladnim uređenjem stana.

Poslije zadržavanja od sata i pol nastavismo vožnju prema Podgorici. Po dosta slaboj cesti vozimo se uz malena i siromašna crnogorska sela prema Crnojevića Rijeci, koja teče krajem što je samo 22 m nad morem. Tu se dižu manji ili veći brežuljci bez zelenila i raslinstva, pa voda dolazi kao blagodat ovom kršu. Crnojevića Rijeka, je zapravo ponornica rijeke Cetinje. U mnogo okuka teče ona sve do svoga ušća u Skadarsko jezero. U njoj ima dosta ribe, a po njenoj površini na mjestima raste vodeno bilje, koje ponegdje pokriva čitave vodene plohe, pa s visine izgleda Crnojevića Rijeka kao žabokrečina. Spuštamo se u nizinu, pa već u daljini opažamo Moraču, koja izazivlje sjećanje na Mažuranićevu »Smrt Smail-age Čengića«: »Na Morači, vodi hladnoj ...« Još nekoliko zavoja, znakova trubom i mi smo ušli u P o d g o r i c u, najveće crnogorsko mjesto (oko 15.000 stanovnika. Podgorica se spominje još od g. 518., t. j. od vremena, kada je potres srušio Duklju, glavni grad ondašnje istoimene rimske pokrajine. Rimski vodovod još je i danas sačuvan u mjestu.

Podgorica je smještena na utoku Ribnice i Morače, a sastoji se od dva dijela: Stare Varoši (turski dio mjesta) i Mirkove Varoši (noviji dio mjesta). Tu je rađen i Stevan Nemanja, osnivač samostalne srpske države. Nedaleko Podgorice nalaze se uz Moraču ruševine staroga rimskog grada Diocleae (Duklje), do kojega se pješice može doći za 1 sat preko t. zv. Vezirovog mosta. Željeznica uskoga kolosjeka spaja Podgoricu s Plavnicom na Skadarskom jezeru, kamo mnogi polaze na izlet.

Sreo sam jednoga Podgoričana, koji me je, kad je čuo, da sam Hrvat iz Zagreba uvjeravao, da su simpatije Crnogoraca uvijek na strani Hrvata. Upozorio me je, da je podgorički kotar najbogatiji u svoj Crnoj Gori, jer da je i zemlja ovdje najplodnija i najbolja.

Kako je već došlo vrijeme našega polaska, to sam se oprostio od svoga novog poznanika i ušao u autobus, da nastavim putovanje.

Nastavljamo vožnju po slaboj cesti. Prolazimo kroz jednolične predjele, obrasle sitnim grmljem i malenom travom, požutjelom od

* Njeguši su poznati zbog izvrsnog sira i šunke (pršuta). U Njegušima se nalazi i rodna kuća nekadašnjega crnogorskog kralja Nikole I.

sunca, te to žutilo daje predjelu izgled stepe. Za kraće vrijeme opazili smo u daljini skupinu kuća, kojima je nad krovovima odsijevalo večernje svijetlo sunca na smiraju, koje je naročito reflektiralo od vitkoga minareta stare i trošne džamije.

Punom smo brzinom ušli u s e l o T u z i. Muslimanski seljaci sjedeći pred svojim niskim, starim kućama i kavanicama, pušeći lule i ispijajući obligatne ibrike crne kave daju obilježje tom selu, koje smo brzo ostavili.

Cesta je sve slabija, a kraj je sve jednoličniji: između drveća niskoga rasta provinju golemi bijeli kamenovi, koji daju ovom kraju izgled pustoši i siromaštva.

S desna u daljini ugledasmo vodu, što se prelila daleko u polja, u kojima rastu vrbe širokih debla. To je već voda iz prelivenoga Skadarskog jezera.

Zaustavili smo se uz carinarnicu radi pregleda, a onda nastavljamo vožnju uz obalu Skadarskog jezera. S druge strane obale nalaze se visoka albanska brda, koja su većim dijelom gola i krševita, a tek na podnožju ima zelenila. Skadarskom jezeru je voda žuta i mutna, a nad njim se diže ogoljeli Taraboš. Telefonski stupovi su očajni: umjesto ravnih i stabilnih stupova nalaze se ovdje tanki, nahereni i grbavi stupovi, koji izgledaju kao kakve dječje igračke te prijete, da će se svaki čas srušiti. Talijani još nijesu dospjeli urediti solidniji telefonski vod, a ovaj stari odaje sliku, kako se prije radilo i gospodarilo u Albaniji.

Nakon kratkog vremena u punom smo tempu ušli u Skadar.

Današnje muške hlače

Napisao Josip Zidarić

Danas po svoj Evropi i po Americi nose muškarci duge hlače. To je opća moda među narodima evropskoga podrijetla, a primili su to i drugi narodi.

Zato ćete se začuditi, ako kažemo, da je u staro doba, kad su još Rimljani sebi stvarali veliko carstvo u Evropi, Aziji i Africi evropski svijet kulturnijih krajeva smatrao duge hlače za barbarsku nošnju. Rimljani su nosili kao odjeću tuniku i togu, Grci hitan i himation. Keltski su narodi u zapadnoj i srednjoj Evropi nosili kratke hlače do koljena. Takve hlače vidimo još danas kao narodnu nošnju kod naroda u Alpama. Nose ih čak i Slovenci.

Dugačke su muške hlače u Evropi prvi nosili oni narodi, koji su stanovali u istočnoj Evropi, gdje je danas Rusija. Ondje su se po silnoj ravnici punoj trave skitali neki narodi, koji su živjeli od stočarstva. Kako su muškarci po cijele dane jahali na konjima, trebale su im hlače, koje će jače čuvati, da se noga ne tare previše o konjsku dlaku. K tomu je takva odjeća čuvala donji dio ljudskoga tijela od studeni više, nego li keltske kratke hlače ili kakva druga nošnja pri kojoj je noga ostala slabije zaštićena od studeni. Narod, koji je nosio duge hlače, bijahu Skiti. Od imena toga naroda, koji nije živio stalno na istome mjestu, zacijelo je i nastao glagol »skitati se«.

Kako smo rekli, duge su hlače u kulturnijim krajevima Evrope u starome vijeku smatrali kao barbarsku nošnju. Poslije se ta nošnja seobom slavenskih i germanskih naroda širila prema zapadu i jugu.

No zanimljivo je, da se na krajnjem zapadu Evrope kod škotskih gorana uščuvala još danas narodna nošnja »kilt«. Ta je kratka suknja, koja dopire do koljena, a nose je muškarci. Dok su duge hlače stali nositi muškarci gotovo po svoj Evropi, dotle se škotskim goranima čine duge hlače kao nespretne nošnje za muškarca. »Kilt« se može vidjeti i kao dio čak paradne nošnje garde »kralja Velike Britanije i Irske i britskih dominiona s one strane mora«, kako glasi službeni naslov engleskoga kralja, (koji je povrh toga i »car Indije«).

Koliko ljudi, toliko ćudi

U pojedinima od Sjedinjenih država sjeverne Amerike stoje u krijeposti neki čudni zakoni, tvor. Tako u Ohiu sve mačke, koje hodaju noću po ulici, moraju imati na repu crveno svijetlo. U Bostonu zabranjeno je guslati i imati psa, koji bi bio viši od jedne stope. U Centraliji, gradiću u Washingtonu Staten, svi muškarci moraju biti brkati. U Los Angelosu ne smiju nositi zaliske. U Kaliforniji ne smije se loviti životinje, osim kitova, iz aeroplana ili iz auta. U Virginiji zabranjeno je kupati se u sobi i uopće u zatvorenoj prostoriji. Ljudi se moraju kupati samo u dvorištu svojih kuća. Zaista čudni nazori i još čudniji običaji!

U svakoj hrvatskoj kući treba da ima slika svetog Hrvata bl. Nikole Tavilića

ZA DOBRE DOMAĆICE

Dobar tek

Govedska juha s rajčicama. Kuhaj ¼ kg govedine, pa kad miso omekša, dodaj na kocke narezanoga krumpira te kuhaj dalje. Dotle pirjaj na masti oko 6 rajčica s jednom glavicom luka i s malo paprike: sve to prognječi kroz sito (pasiraj) i prilij u govedsku juhu te još malo prokuhaj.

Cvjetača u paprici. Pirjaj na masti nasjeckanu glavicu luka, malo slatke paprike i kima. Zatim uspi u to cvjetaču, rastrganu na ružice, zalij s malo vode i pirjaj, dok cvjetača ne postane mekana. Nalij slatkog vrhnja, u kojem si žamutila malo brašna, te prema potrebi posoli.

Odresci od zelenja. Očisti veliku mrkvu, komad celera, mladi peršin, malu glavicu kelja i 2 do 3 korabice. Sve sitno nareži i pirjaj na rastopljenoj slanini. Dodaj nasjeckanog pirjanog luka. U posebnom loncu skuhaj u slanoj vodi 2 šake graška i malo cvjetače. To skuhano zelenje ocijedi, prepirjaj malo na masti te dodaj k ostalom zelenju i umiješaj 2 jajeta. Od te smjese zelenja načini odreske (kao što se prave od faširanog mesa), koje umoči u jaje i u žemljine mrvice te ih prži u masti. Jede se sa salatom.

Kelj na slanini. Nareži slanine na kocke te je s lukom prži, da malo požuti, zatim dodaj narezanu glavicu kelja, posoli, pobiberi i pirjaj. Na koncu zapraši s malo brašna ili zaprži svijetlim zaprškom. Ponudi s kuhanom govedinom.

Puding od kelja. Malo kuhanog, sitno narezanoga kelja pomiješaj s nekoliko žumanjaka, dodaj malo sitno nasjeckanog suhog mesa ili samljevene slanine, malo žemlje, soli i bibera, sve promiješaj i na koncu primiješaj snijeg od onoliko bjelanjaka, koliko si umiješala žumanjaka u kelj. Tu smjesu uspi u namašćeni i žemljinim mrvicama ili brašnom posuti oblik te kuhaj jedan sat u pari.

Jaja kao salata. Nareži sitno 4 tvrdo skuhana jaja, prelij s 20 g ulja, 20 g octa i 30 g kiselog vrhnja, posoli te pospi nasjeckanim zelenim peršinom.

Kućni savjeti

Kako se pravi vrlo tečan šljivin pekmez? Šljivinu se pekmezu još prije kuhanja primiješaju kruške, makar treba oprati i oguliti pa ih skuhati u kašu. Tu kašu uspi u šljivinu kašu, prije nego je počela kuhati. Sad to dobro miješaj i pazi da ne zagori. Toj smjesi možeš dodati malo narančine kore, malo cimeta i karamfila te po volji sitnog šećera.

Priređivanje voćnog soka na hladan način. Uzmi na tri litre jagoda ili malina ili ribiza ili kupina ili posve zrelih trešanja bez koštice dvije litre vode i 40 grama vinske kiseline. Vinska se kiselina rastopi u vodi, pa se njom polije navedeno voće, a posuda se dobro zatvori. Poslije 24 sata procijedi se voće kroj čistu krpu, te se tom soku dodaje malo pomalo šećera. Na svakih 100 grama soka po 100 grama šećera, te se to miješa neprestano. Zatim se ostavi 24 sata na miru u čvrsto zatvorenoj posudi. Nakon toga pretoči se čisti sok sa taloga. Sok se ulije u boce, koje se povežu krpom i metnu u hladan podrum. Poslije 3—4 tjedna treba boce čvrsto zatvoriti. Na taj se način sačuva ukus i finoća soka bolje nego kuhanjem. Budući da smo dodali puno šećera, za to netrebamo kuhati sok. Sok pomiješan s običnom vodom ili kiselicom, izvrsno je sredstvo protiv naprezanja, razdraženosti i umornosti. Osim toga može se upotrebiti za umak pudinga. *I. S.*

Gospodarstvo

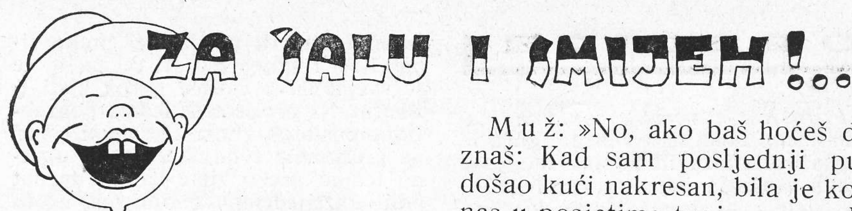
Tovljenje purana. Lako je utoviti purane. Oni žderu cio dan, pa ih zato ne moramo kljukati. Prvih 14 dana treba im davati kuhana krumpira sa pšeničnim posijama, ili sa žitnom prekrupom i mesnim otpacima. Poslije tog vremena davat ćemo im ili kukuruznu, ili zobenu, ili ječmenu, ili heljdinu gustu kašu, začinjenu s mlijekom. Za napitak daje im se s početka mlaka voda, a kasnije obrano mlijeko. Ovom treba primiješati malo praha drvenog ugljena. To im se daje triput dnevno, ali samo toliko, koliko mogu pojesti za jedan obrok. Ostatak treba dati drugoj živadi. Kako ćemo ih dugo hraniti, to stoji do dobrote hrane i starosti purana. Oni, koji su stari 5—6 mjeseci, uhranit će se za 4—6 tjedana. Nu tko hoće da ih utovi brže, taj neka ih kljuka kukuruznim ili heljdinim žgancima.

Hrana za patke, koje nose. Da patke bolje nesu jaja, priredi im hranu ovako: 5 dijelova kuhana krompira ili repe, 5 dijelova kukuruzna brašna ili pšeničnih posija, 3 dijela ribljeg brašna i 2 bijela pijeska dobro izmiješaj s vodom, da postane kaša. Mjesto krumpira ili repe može se uzeti usitnjena djetelina. Od tog podaj patkama toliko, koliko mogu pojesti na jedan obrok. Poslije toga ukloni preostatak.

Gnojenje ledine u jeseni. Prije početka zime treba pokositi ledinu posve nisko. Ako to ne učinimo onda trava trune, a to škodi ledini. Osim toga nisko pokošena ledina bolje prezimi, a na proljeće je puno ljepšeg izgleda. Ali iza zadnjeg jesenskoga košenja moramo ledinu pognojiti ili posve zrelim sitnim stajskim gnojem, ili posve istrulim kompostom. Gnoj treba na tanko porazbacati po ledini i ostaviti ga da leži preko zime. Kiša i snijeg isprati će ga, te će se sve hranive čestice gnoja upiti u zemlju. Na proljeće se ledina pograblja, preostatak gnoja se sakupi i baci na prekopano zemljište. Još je uputno ledinu preko zime barem dvaput politi razrijeđenom gnojnicom, nu to se najbolje radi za kišnog dana. Ako ovako uradimo, onda ćemo već rano u proljeće opaziti kako na pognojenoj ledini raste trava ljepše i bujnije. Ali da nam ledina dobije tamno-zelenu boju, moramo ju u proljeću pognojiti čilskom salitrom. Na svaki četvorni metar ledine posut ćemo 10 grama salitre i to svake treće nedjelje iza košnje. Salitra se posipava podjenako onda, kad se osuši rosa, ali se odmah mora dobro zaliti vodom. *I. S.*

Kuhinjski kalendar

Rujan Četvrtak **28**	Objed: Govedska juha s rajčicama sa zakuhanim žličnjacima. Kuhana govedina s keljom na slanini i umakom od češnjaka. Palačinke. Večera: Sir s vrhnjem.
Petak **29**	Objed: Juha od mrkve. Okrugljice sa šljivama. Večera: Cvjetača na paprici.
Subota **30**	Objed: Juha od kelja. Bečki odresci s kašom od krumpira i salatom od krastavaca. Grožđe. Večera: Pariške kobasice s lukom u octu.
Listopad Nedjelja **1**	Objed: Juha od vina. Teletina u soku od rajčica s makaronima. Pita s jabukama. Večera: Mozak s jajem i salata od rajčica.
Ponedj. **2**	Objed: Juha od krumpira. Mladi grah sa žemljinim mrvicama i teleća jetra. Breskve. Večera: Kiselo mlijeko.
Utorak **3**	Objed: Juha od kosti s rezancima. Odresci od kelja sa salatom od jaja. Grožđe. Večera: Jabuke u tijestu pržene na masti.
Srijeda **4**	Objed: Juha od zelenja. Rezanci sa sirom. Večera: Teleći paprikaš sa žličnjacima.
Četvrtak **5**	Objed: Juha od rajčica. Bifteki s krumpirom i salatom od crvenoga kupusa. Večera: Rajčice punjene kajganom.
Petak **6**	Objed: Prežgana juha s narezanim kruhom. Valjušci od krumpirova tijesta s umakom od šljivina pekmeza. Večera: Prženice.
Subota **7**	Objed: Juha od gljiva. Svinjski kare s pirjanim kupusom i okruglicama od žemlje. Grožđe. Večera: Ćevapčići s lukom.

DJETSKA HVALISAVOST. Anica: »Moj je djed bio profesor.«

Đurđica: »A moj je bio sluga kod samoga grofa.«

Marica: »To nije ništa. Moj je bio analfabet.«

VAŽAN RAZLOG. Učitelj: »Zašto nisi napisao zadaću, kako se sklanja ‚Naš pas'?«

Đak: »Molim, mi nemamo psa, prekjučer nam je krepao.«

DESNA I LIJEVA STRANA. Mama uči svog malog Domka, da na ulici mora uvijek ići nadesno. Sluša Domko, sluša pa najedamput upita:

»A ideš li i ti, mama, uvijek nadesno?«

»Pa dakako da idem.«

»A oni, koji idu prema nama, idu li i oni nadesno?«

»Naravno.«

»A čemu je onda lijeva strana, ako po njoj nitko ne hoda?« upita mali mudrac pa naškiljivši oko zagleda se u mamu.

PRIJESTOLNI GOVOR. A: »No, dakle! Jesi li se već jednom oženio kraljicom srca svoga?«

B: »Ah, jesam, i baš jučer održala mi je već i svoj prijestolni govor.«

ČUDNO SREDSTVO. Žena: »Čuj! Ti mi još nikada nisi rekao pravi razlog, zašto više ne piješ?«

Muž: »No, ako baš hoćeš da znaš: Kad sam posljednji put došao kući nakresan, bila je kod nas u posjetima tvoja mama. Ja sam je onda vidio dvostruko. I od tog časa odrekao sam se posve ozbiljno uživanja alkohola.«

BRAČNO MILOVANJE. Susjed: »A od čega vam ta modrica na čelu, gospođo susjedo?«

Susjeda: »Hja! To me muž udario.«

Susjed: »Pa tužite ga...«

Susjeda: »To i hoću, čim izađe iz bolnice.«

STVARNOST: »Kako to, da mi po ovom nevremenu moramo pješke kući? Zašto nisi pogledao iza ugla, možda ondje ima kakav utotaks?«

Muž: »Što bi gledao čak iza ugla? Pogledao sam jednostavno u svoj džep!

MONOLOG VINOPIJE. »Čudnovato! Grožđa mogu pojesti koliko god hoću, pa ostajem normalan; a vina, ispijem li samo tri litre, već sam pijan!«

MEĐU LIJEČNICIMA. Prvi: »Zašto ste tako neraspoloženi, gospodine kolego?«

Drugi: »Ah! Jedan mi je bolesnik sinoć umro od gripe.«

Prvi: »Tako?... A od koje bolesti ste ga liječili?«

INFORMIRANJE. Sinčić: »Tatice! Koliko si ti godna već oženjen s našom mamom?«

Otac: »Devet godna, Ivice.«

Sinčić: »A koliko vremena još moraš ostati s njom zajedno?...«

ČUDNO. Gost: »Konobaru! Mogu li dobiti malu porciju gulaša?«

Konobar: »Žalim, ali sve male su već prodane. Imamo samo još nekoliko velikih.«

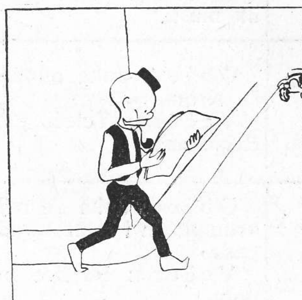
NEŠTO STRAŠNO. Muž: »A zašto se ti zapravo ljutiš na mene?«

Žena: »Već sam zaboravila! Ali znam, da je bilo nešto tako strašno, da ti to nikako ne mogu oprostiti!«

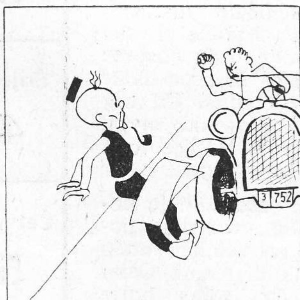
Ovim brojem završujemo treće četvrtgodište »Obitelji«, pa molimo sve naše cijenjene pretplatnice i pretplatnike, da nam pošalju pretplatu te da za slijedeće četvrtgodište naš list preporuče svojim znancima i prijateljima.

Ovom broju prilažemo čekove

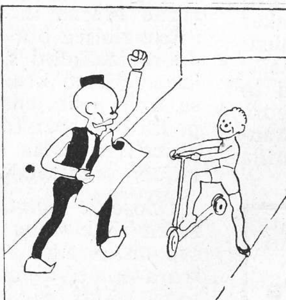
Kad Dobrijan čita ratne vijesti

U novine čika zuri, pa ulicom nekud žuri.

Čitajući malo pazi, te ga auto skoro zgrazi.

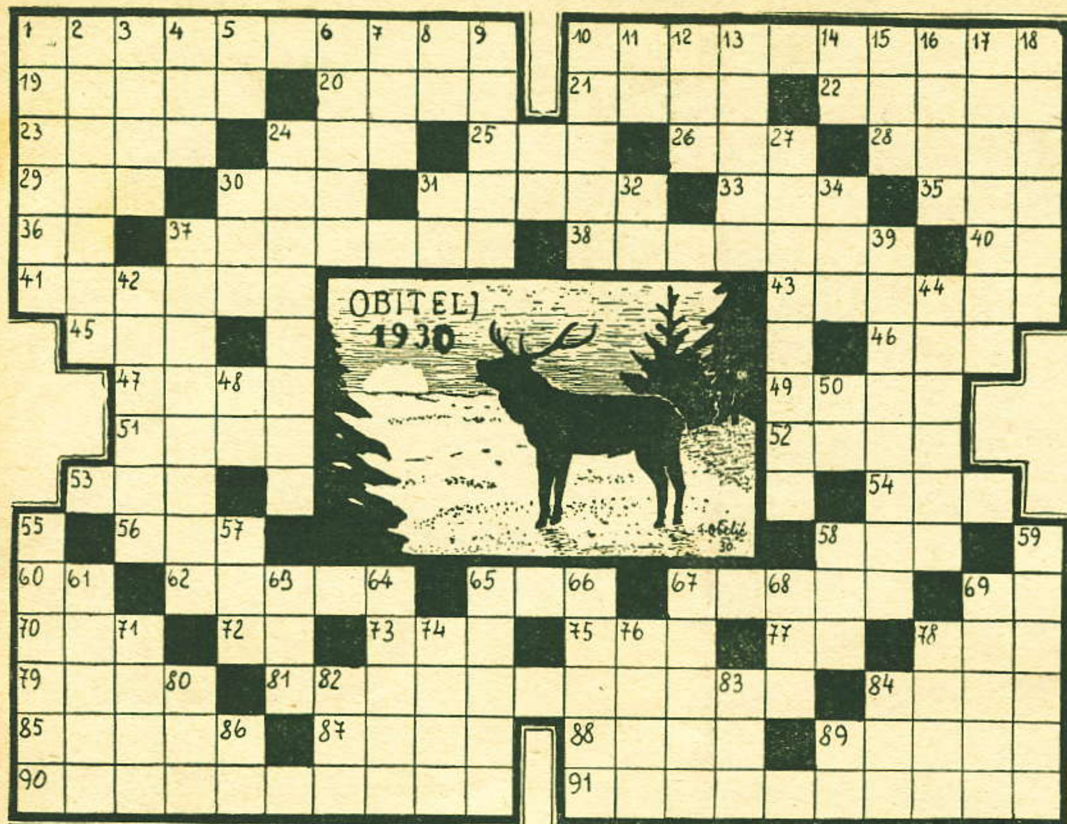

Rolomobil kraj njeg leti, a čika se bijesno prijeti.

Čita: ratne munje bjesne... O stup lampe glavom tresne.

Ilustrovani tjednik „Obitelj" stoji 4 Din po broju. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536 „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu.

Križaljka

Složio Bekil

Okomito: 1. kamen (tvrd, u nar. pjesmi!), 2. muško ime, 3. evanđelista, 4. potočna životinja, 5. lična zamjenica (3. l.), 6. uniforma služb. odijelo, 7. pojava na vodi, 8. slovenski veznik, 9. naboj na tijelu (dem., č=ć), 10. stvar u zamjeni, 11. dva suglasnika, 12. nogometni izraz, 13. pletena odjeća (tuđ.). 14. inicijali glavnog urednika »Hrv. Straže«, 15. ptica grabilica (u nar. pjesmi!), 16. uhranjen, debeo, 17. vrst glazbenog instrumenta, 18. deva, 24. kraj u dolini Save, 27. imitiran, označen (tuđ.), 30. vladar u Hrvatskoj, 31. lična zamjenica (2. l.), 32. mag, neobičan, 34. talijanski dva, 37. tvornica pive, 39. zapisničar, povjesničar, 42. zatvor, prisilni rad, 44. olijepljen blatom, 48. namjerni veznik, 50. igraća karta, 5. odvodni jarci, potoci, 57. Gospina majka, 58. rijeka u Rusiji, 59. površina, vodostaj, 61. unutarnja bolest (pridjec!) 63. muško strano ime, 64. srčanost (francuski — fonet.), 65. autor srednjoškolske povijesti Jugoslavije, 66. uzvik, 67. bosansko muško ime, 68. rat, 69. junak, pobjednik, 71. čisto, 74. ure (plur. skraćeno), 76. naziv za filmsku glumicu, 78. prezime pokojnog Pija XI., 80. love ga mačke, 82. uzrječica, 83. feudalni posjed (bez drugog slova), 84. njem. piva, 86. bivši predsj. vlade (inicij. teror), 89. oblik glag. ići kajk., 3. l. prez.).

Vodoravno: 1. početak imena i prezime preminulog zagrebačkoga karikaturiste, 10. roman Knjižnice Dobrih Romana. (Stevenson), 19. podbravlje, 20. dio mjeseca (plural), 21. rijeka u Rusiji (Azija), 22. blamaža, 23. mjera za papir, 24. krajnja zemljina točka, 25. mjera za zemlju, 26. isto što i 63. okomito, 28. broj, 29. stari hrv. grad, 30. drvo crnogorice, 31. sloj, ostaci, 33. upit. zamjenica, 35. broj, 36. uzvik, 37. poznata zagrebačka tvrtka staklene robe, 38. praznih ruku, 40. rast. veznik (bez i), 41. pogranična taksa, 43. kruna (lat.), 45. nije star, 46. jedinica električnog otpora (genit.), 47. oblik glagola bosti, 49. ozljeda, 51. evanđelist, 52. rodno mjesto sv. Franje, 53. arap.: sveta, 54. ljepota, 56. papiga, 58. dio tjedna, 60. pogodb. veznik (bez o), 62. pokućstvo u starom stilu (tuđ.), 65. zagorski otac (bez a), 67. hrvatska skupština, 69. nota, 70. isto što i 29. vodoravno, 72. dva samoglasnika, 73. kratica za Ameriku, 75. vrst uzviš. pjesme, 77. lična zamjenica (3. l.), 78. trag noža, usjeklina, 79. dragi kamen, 81. prezime i početna slova imena najboljeg hrv. kritičara, 84. talijanski grad na Jadranu, 85. pripadnik klasičnog naroda. 87. roditeljica, 88. Ivanov (skraćeno), 89. velika zmija (neotrovna!), 90. hrvatski ban, 91. dio automobila (tuđ.).

Odgonetke treba poslati do 5 listopada. Među odgonetače bit će podijeljeno 5 lijepih romana.

Rješenje i nagrade iz broja 28.

Vodoravno: 1. Gita, 5. spor, 9. ukop, 10. Rabi, 11. Bakar, 12. Tom, 13. tabela, 15. ti, 16. karniš, 18. b(r)z, 20. ore, 21. zelen, 23. lama, 24. vuna, 25. opak, 26. Odak. — Okomito: 1. guba, 2. Ikar, 3. tok, 4. Apatin, 5. s. r., 6. pater, 7. obol, 8. rima, 14. Biševo, 15. trema, 16. kolo, 17. Arap, 18. bena, 19. znak, 22. lud.

Po 3 dobili su: Marek iz D. i L. Perinić iz B. Po 2 romana I. Arapić i T. Rupčić iz R. Po 1 roman: Z. Pšeničnik iz S. I. Z., Župski ured, Vareš, T. Habulan iz V., P. Žimbrek iz B., B. Kaloper iz V., J. Kopun iz M., F. Sax iz Osijeka, F. Flesch, A. Maričić, A. Mirković i J. Mohaček iz Zagreba.